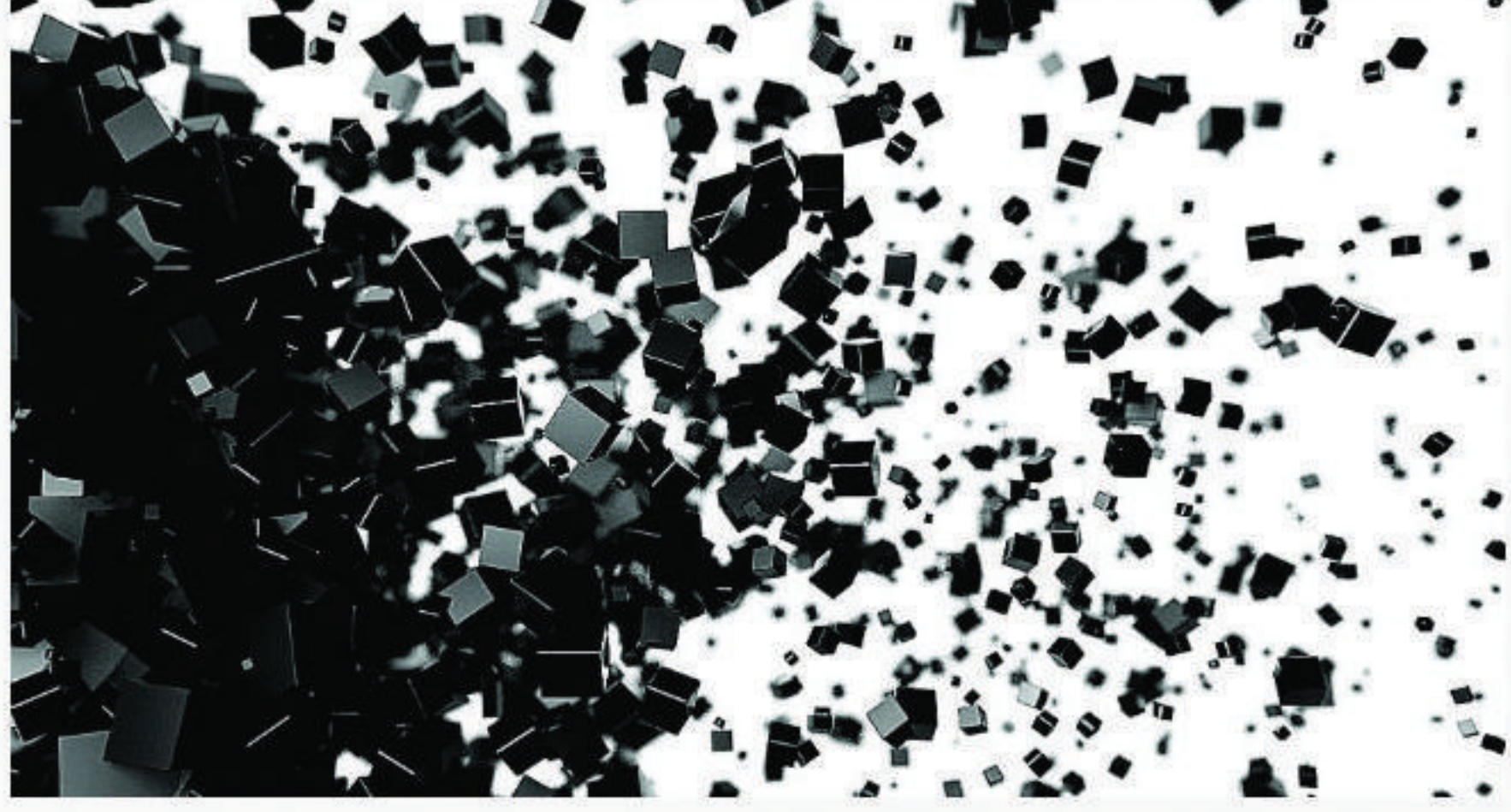

Bilim bilinebilir ama ya mutluluk?

Evrim ve kaos, fraktal geometri, kenar etkisi gibi zor kavramları bu kadar basitleştirerek anlatmak zor iş doğrusu. Sinan Canan'ın başarısı da tam bu noktada ortaya çıkıyor.

12.06.2015 01:25

KERİM ARAL

Beğen 82 Paylaş Tweetle 11 +1 0 A- A+ Yazdır Yorum Yaz

Ezberci bir eğitimin hükümferma olduğu bir ülkede bilim ve felsefe gibi disiplinler alanlarda muhataplarına "bir şeyler anlatmak" hayli riskli bir iştir... Bir Türk okurunun bu alanlar dışındaki popüler trendler arasında kendine bilim ve felsefeyi yoldaş edinmesi de en az bu kadar zordur.

Kitap yazarlar ve bunları basan yayınevleri artık popülizmin kolaycı dehlizlerinde alabildiğine esnek alanlar yaratıyorlar. Sinan Canan **Kimsenin Bilemeyeceği Şeyler** de bu popülizmi bilim potasında evirmek gibi zor bir işe soyunmuş aslında... "Tecessüs" (derin merak) olarak nitelendirdiği hayret makamının yok oluşuyla birlikte C.T.S (Celbedilmiş Kelime Yitimi) olarak bahsettiği çoksesli bir yalnızlığın da buna eşlik ederek sıradanlığı iyice meşrulaştırdığını anlatıyor Canan.

Bilim deyince gençler korkuyor, futbol ve müzik daha cazip geliyor yeni kuşaklara. **Kimsenin Bilemeyeceği Şeyler** de tam bu noktada bir derdi olan, hazır ve kopya bilgiyi değil, hayret makamının havzasında deruni bilgiyi savunuyor. Murat Menteş ve Cem Mumcu'nun da arka kapakta "eğlenceli kitap" diyerek destek verdikleri kitapta bilim ve felsefenin birlikte harmanlandığı hayli güzel ve zorlu bir iş çıkarmış Doç. Dr. Sinan Canan. Kendisi aslında bir fizyoloji doktoru... N-Beyin adı altında bir de Ankara merkezli markaları var... Üniversitelerde, liselerde bilimin sevdirmesi, beynin işleyişi ile ilgili seminerler veriyor. Yıllardır bu yönde sürdürdüğü çalışmalarını bu kitapta bir araya getirmiş. Heyecanlı ve dinamik bir yapısı var. Ülkenin gittikçe popülizme yenik düşen havasında gençleri bilimle tanıştırmamanın derdinde.

Kadim geleneği olan bir kültürün ve onların elindeki yüce kitabın 276 kez düşünüp akletmeye çağırdığı bir yapıdan nasıl böylesi bir kuraklığa itildiği, kitap boyunca Canan'ın sıkça vurguladığı bir trajedi. Yıllardır bilim dünyasını meşgul eden evrim tartışmalarına bu yönden bakınca aslında konjonktürel havzanın böyle kavramları tartışmadığını, sadece kakafoni ürettiğini "yüzyıllardır bu topraklarda bilim ve felsefe ile aklınıza gelen bir isim var mı" sorusuyla ortaya koyuyor.

Kitap ilk bakışta ansiklopedik bir bilgi kitabı gibi gelebilir. Oysa iddialı bir havası var ve sayfaları açtıkça bu iddianın boş olmadığını da gözlemleyebiliyorsunuz. CTS ve lisan başlıklarıyla öne çıkan eleştirel anlatım, ilerleyen bölümlerde "evrim ve kaosla" daha da belirginleşiyor.

Disiplinlerarası geçişin dünyada gittikçe kuvvet kazandığı bir yana "'tıbbın dil yarası" bölümünde anlattığı gibi, aslında her bilim dalının Türkiye'de kendi sınırlı alanlarını nasıl yarattığı ve halktan kopuk seçkin bir söyleme nasıl dönüştüğünü ironik bir örnekle ortaya koyuyor.

Lisanımız kadar varız

Bütün disiplinlerde de kendini gösteren ayrıcalıklı olma dürtüsü, lise çağlarında "kompleksle" başlıyor aslında. Eğitim anadilinin çoğunlukla İngilizce olduğu "büyüklerin" tercih edilmesi, sonraları kendi öz anadilini unutturan bir travmaya dönüşüyor. En dinamik yıllarını başka bir lisan öğrenmekle geçiren zihinler ilerde akademi yıllarında tembelleşiyor ve öğrenilen lisanın kendi dilindeki karşılığını öğrenmek zahmetine giremiyor. Canan'ın ifadesiyle "Türkilizce" diye hayli garip bir dil oluşuyor.

Doktor-Tabip-Hekim kavramlarında sorguladığı bu lisan kısırlığının, dünyanın devasa sınırları karşısında nasıl eriyip gittiğini, "lisanımız zihnimizdir" ifadesiyle dile getiriyor. Bir adım daha öteye giderek beynin lisana göre şekil aldığını vurguluyor. Analitik düşüncenin izini süren Canan, kitabın bu bölümlerinde anadilde yabancı lisanla eğitimin gittikçe artan miktarlarda bizi biz olmaktan çıkardığını söylerken, esasen "lisanımız kadar olduğumuzun" altını özellikle çiziyor. Çalışmanın sonraki bölümlerinde evrimi ele alan Canan, bu başlıkta lisan sonrası sıkıntının düşünme biçimlerimizde ne gibi erozyonlara yol açtığını bu bölümde daha canlı örneklerle anlatıyor.

Dünyada bugün klasik bilim tartışmaları yerini yeni tartışmalara bırakmış durumda. Kaos teorisi ve fraktal geometri gibi uç tartışmalar arasında evrenin yaratılışını hala evrim üzerinden tartışan bir yapıya sahip olmamız ise içler acısı.

Lisan kısırlığının beyni de sınırladığını varsayarsak, düşünce biçimlerimizin ne fraktal ne de kaos teorisini anlama zahmetine katlanamayacağını önceden kestirebiliriz.

Sinan Canan'ın başarısı da tam bu noktada ortaya çıkıyor. Evrim ve kaos, fraktal geometri, kenar etkisi gibi zor kavramları bu kadar basitleştirerek anlatmak zor iş doğrusu. Tamamen hayatın içerisinden ve her birimizin sık sık şahit olduğu olaylara mercek tutarak doğanın resmini giydiren adeta bilimin soğuk resmine... Korku sanki bizim kendimize ettiğimiz aslında ve öğrenilmiş çaresizliğin fobik dürtüleri eğer "merakınızı" hâlâ kaybetmemişseniz sanki yakamızı bırakacak gibi bu kitapta... **Kimsenin Bilemeyeceği Şeyler** sizi oturduğunuz yerden kalkmaya ve diri diri koşmaya çağırıyor.

Önce tıpça sonra tıp öğrenilir

"Tıp fakültesine başlayan bir öğrenci -1. sınıftan itibaren- genellikle eğitiminin önceki safhalarında adını bile duymadığı birçok kavramla aniden kendisini kucak kucağa buluverir. Terimler, isimler, konular hep yabancıdır onun için. İlk günlerde afallasa da kısa bir süre içinde anatomideki Latince terimleri, hocalarının İngilizce'den şöyle böyle devşirdikleri veya kullanageldikleri yüzlerce kurallı kuralsız terimi hızla kabullenir... Başka çaresi de yoktur, zira bu aşama hızla atlatılmalı ve derslerin içeriğinin öğrenilmesine geçilmelidir. İşte bu yüzden bir tıp öğrencisi, tıp bilgisinden daha önce "tıp konuşma jargonunu" ediniverir. Eğitim süreci içerisinde vefat veya ölüm kelimelerini kullanmak yerine "ex" olmak", bebek yerine "infant", yaşlı yerine "senil", ilerleyici yerine "progresif" gibi terimler konuşma dilinde yerleşmeye başlar. Öğrencinin bunların yerine eski bildiği karşılıklarını kullanması ayıplanacağından, gittikçe bu yeni "hibrid" lisan, tabii bir hal almaya başlar."

İlginçtir, bu yeni dille birlikte geleceğin doktoruyla diğer "faniler" arasında bir set oluşurken, bu farklılık zamanla doktor adaylarını diğer insanlardan üstünlük ve farklılık gibi bir yapıya dönüştürür... Mezun olduklarında artık farklı bir dil konuşan "üstün" insanlardır âdeta.

KİMSENİN BİLEMEYECEĞİ ŞEYLER

Sinan Canan

Tuti Kitap

2015, 296 sayfa, 18,5 TL.

